

Кушнір О.К., Чаплінський В.Р.

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СТАН РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Анотація. У статті досліджено стан будівельної галузі Хмельницької області. Визначено основні ключові компоненти, що характеризують розвиток будівельної галузі. Проаналізовано за даними компонентами діяльність суб'єктів господарювання будівельної галузі Хмельницької області за останні п'ять років. Виявлено зміни, що відбулись у фінансовій, виробничій, інноваційній, інвестиційній діяльності суб'єктів господарювання будівельної галузі. Запропоновано напрямки розвитку галузі, які полягають у створенні сприятливого інвестиційного клімату в області, реальних фінансово-кредитних механізмів для стимулювання промислового та житлового будівництва з метою підвищення конкурентоздатності галузі, через те, що ринкові умови господарювання вимагають формування нових засад взаємовідносин учасників процесу у капітальному будівництві.

Ключові слова: будівельна галузь, економічний розвиток, суб'єкти господарювання, будівництво, регіональна політика.

Kushnir Oksana, Chaplinskyi Vadym

Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University

CONDITION OF DEVELOPMENT OF THE CONSTRUCTION INDUSTRY OF THE KHMELNYTSKY REGION

Summary. The article investigates the state of construction industry in Khmelnytsky region. It was found that the construction industry is an integral part of the economic relations system, the result of which is the creation of fixed assets of all sectors of the national economy. The main key components that characterize the development of the construction industry are identified. It is established that with the development of the construction industry will develop: production of building materials and related equipment, machine building, metallurgy and metalworking, petrochemicals, glass production, woodworking and porcelain industry, transport, energy and more. And like no other sector of the economy, construction contributes to the development of small businesses, especially one that specializes in finishing and repair work, the production and installation of built-in furniture. The activity of construction industry entities of Khmelnytsky region over the last five years was analyzed by these components. The analysis showed that: 1) the financial results of the business are improving every year and the level of profitability of the business entities is increasing; 2) the volume of sales of construction products is increasing and the structure of production volumes is changing (the number of construction of engineering structures is increasing); 3) there is a rapid decline in the economic entities of the region that have innovated in their activities; 4) investment activity has little positive dynamics, but the share of construction investments in the total value of investments has significantly decreased; 5) the number of employees is reduced as the volume of construction increases, which indicates an increase in the number of illegal workers. The changes that have occurred in the financial, production, innovation, investment activity of the entities of construction industry are revealed. The directions of development of the branch, which are to create a favorable investment climate in the region, real financial and credit mechanisms for stimulating industrial and housing construction with the purpose of increasing the competitiveness of the industry are offered, because the market conditions of management require the formation of new foundations of relations between the participants in the capital process.

Keywords: construction industry, economic development, economic entities, construction, regional policy.

Постановка проблеми. Будівельна галузь виступає невід'ємною частиною системи економічних відносин, результатом діяльності якої є створення основних фондів усіх сфер народного господарства країни. Діяльність в цій галузі пов'язана з тим, що відбувається на ринках товарів, послуг, робочої сили, капіталу, цінних паперів, інвестиційних ресурсів, тощо. З іншої сторони, саме від будівельної галузі залежить ефективність функціонування всієї системи господарювання в країні. Важливість цієї галузі для економіки будь-якої країни можна пояснити наступним чином: капітальне будівництво, напевне, як ніяка інша галузь економіки, створює велику кількість робочих місць і споживає продукцію багатьох галузей народного господарства. Економічний ефект від розвитку цієї галузі полягає у мультиплікаційному ефекті коштів, вкладених у будівництво. Адаже з розвитком будівельної галузі будуть розвиватися: виробництво будівельних матеріалів і відповідного обладнання, машинобудівна галузь, металургія і металообробка, нафтохімія, виробництво скла, деревообробка і фарфоро-фаянсова промисловість, транспорт, енергетика тощо. І, як ніяка інша галузь економіки, будівництво сприяє розвитку підприємств малого бізнесу, особливо того, який спеціалізується на оздоблювальних і ремонтних роботах, на виробництві та встановленні вбудованих меблів і т. ін.

ком будівельної галузі будуть розвиватися: виробництво будівельних матеріалів і відповідного обладнання, машинобудівна галузь, металургія і металообробка, нафтохімія, виробництво скла, деревообробка і фарфоро-фаянсова промисловість, транспорт, енергетика тощо. І, як ніяка інша галузь економіки, будівництво сприяє розвитку підприємств малого бізнесу, особливо того, який спеціалізується на оздоблювальних і ремонтних роботах, на виробництві та встановленні вбудованих меблів і т. ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку будівельної галузі посвячено багато праць сучасних науковців: Аніна В., Асаули А., Верхоглядової Н., Вечерова В., Дружиніна А., Залуніна В., Іванілова О., Калугіна Ю., Конащука В., Крикуна К., Левіта Л., Молчанова І., Орловської Ю., Полякова І., Радкевича А., Рогожина П., Симіонова Ю., Шевчука О., Шутен-

ка Л. Автори приділяли значну увагу економічним аспектам функціонування галузі, проте не менш важливим є визначення ключових компонентів сучасного стану галузі для прогнозування перспективи та напрямів її розвитку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Отже, ріст будівельної галузі неминуче викликає економічний ріст у країні та виникнення необхідних умов для розв'язання багатьох соціальних проблем. Але на сучасному етапі її розвитку в Україні говорити про будь-яку конкурентоспроможність цієї галузі не представляється можливим. Якщо на регіональному рівні чітко просліджується тенденція верховенства будівельних організацій центральних районів та великих міст-мільйонерів у зв'язку з їх значними потужностями та інвестиційною привабливістю, то на глобальному рівні будівельна галузь України програє через брак необхідних фінансових та організаційних перетворень.

Метою статті є дослідження особливостей будівельної галузі Хмельницької області та визначення ключових чинників її розвитку.

Виклад основного матеріалу. Найбільш вагомими компонентами (структурними блоками), за якими можна зробити висновки щодо діяльності суб'єктів господарювання сфери будівництва в Україні та Хмельницької області, зокрема, з огляду на забезпечення відповідності системи управління цілям та завданням, є:

- фінансовий стан;
- результати виробничої діяльності;
- результати інноваційної діяльності;
- результати інвестиційної діяльності;
- кадрові аспекти.

Проаналізуємо за даними компонентами діяльність суб'єктів господарювання будівельної галузі Хмельницької області за останні п'ять років.

1. **Фінансовий стан.** Рівень розвитку та формування перспективи суб'єктів господарювання будівельної сфери, у першу чергу, характеризуються (визначаються) їхнім фінансовим станом. В свою чергу, аналіз фінансового стану дає можливість виявити потенційні можливості та загрози, що виникають на шляху розвитку будівельних підприємств.

У таблиці 1 представлено показники фінансового-господарської діяльності суб'єктів господарювання будівельної галузі Хмельницької області.

Видно з таблиці, що обсяги реалізованої продукції будівельної галузі Хмельницької області зростають протягом досліджуваного періоду. У 2015 році збільшення обсягів було на рівні 32%, у 2016 році – на рівні 9,6%, у 2017 році – на 43,2% і найбільше зростання було у 2018 році – 55,2%.

Фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання будівельної галузі області були збитковими у 2014 році і становили -56881,9 тис. грн. Проте, починаючи з 2015 року ситуація змінюється і суб'єкти господарювання отримують прибутки: у 2015 році – 44771,0 тис. грн., у 2016 році – 92953,5 тис. грн., у 2017 році – 57689,0 тис. грн., у 2018 – 193275,6 тис. грн. У 2017 році прибуток знизився на 35264,5 тис. грн. у порівнянні з 2016 роком, але у 2018 році він уже зростає на 100322,1 тис. грн. або у 2 рази у порівнянні з тим же 2016 роком. До відому, суб'єкти господарювання будівельної галузі на рівні країни отримували збитки аж до 2018 року (у 2014 р. – -27948,8 млн. грн., у 2015 р. – -25861,9 млн. грн., у 2016 р. – -10553,0 млн. грн., у 2017 р. – -5014,3 млн. грн.), лише у 2018 році отримали прибуток у розмірі 3785,8 млн. грн. Отже, суб'єкти господарювання досліджуваної сфери на рівні області дають кращі результати.

У 2017 році відбулось різке зниження рентабельності операційної діяльності суб'єктів господарювання будівельної галузі з 4,3 (у 2016 році) до 1,8. Однак, у 2018 році він майже досягає рівня 2016 року і стає на рівні 4,1.

2. **Результати виробничої діяльності.** Обсяг реалізованої продукції суб'єктами будівельної сфери в Хмельницькій області у 2018 р. займав 4,5% у загальному обсязі реалізованої продукції області. За період 2014-2018 рр. відбувалось зростання цієї частки (рис. 1).

У 2014 році обсяг реалізованої будівельної продукції суб'єктами господарювання Хмельницької області становив 1479515,5 тис. грн., загальний обсяг реалізованої продукції – 42348734,4 тис. грн., що становило 3,5%. До 2017 року ця тенденція була незмінною, а в 2018 році обсяги реалізації будівельної продукції зросли швидше в порівнянні із загальними обсягами і становили 4754141,1 тис. грн. в протигагу 105087054,2 тис. грн.

У структурі будівництва в Хмельницькій області за обсягами виготовлення найбільша частка у 2014 році належала будівництву будівель 74,6%, причому будівництво житлових і нежитлових будівель було практично однаковим 37,4% та 37,2% відповідно. Проте до 2018 року ситуація змінилася (табл. 2).

Як видно з таблиці, за досліджуваній період у Хмельницькій області відбулось скорочення частки будівництва будівель у загальному обсязі та у 2018 році воно становило лише 47,4%. Натомість зросло будівництво інженерних споруд з 244926 тис. грн. (25,4%) у 2014 році до 1783503 тис. грн. (52,6%) у 2018 році. Нове бу-

Таблиця 1

Окремі фінансові показники діяльності суб'єктів господарювання будівельної галузі Хмельницької області за 2014-2018 рр.

№	Показники	Роки				
		2014	2015	2016	2017	2018
1	Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), тис. грн.	1479515,5	1952542,7	2139745,0	3063865,4	4754141,1
2	Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	-56881,9	44771,0	92953,5	57689,0	193275,6
3	Рівень рентабельності (збитковості), %	2,0	2,3	4,3	1,8	4,1

Джерело: сформовано автором на основі даних [1]

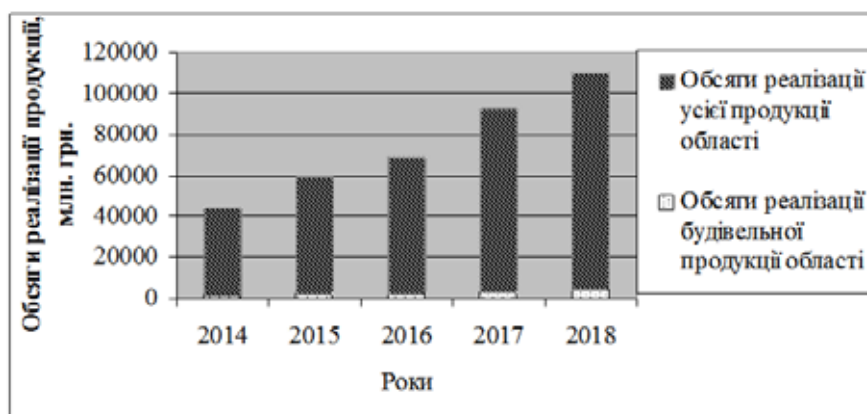

Рис. 1. Динаміка зростання частки обсягів реалізації продукції будівельної галузі в загальному обсязі реалізованої продукції області

Джерело: побудовано автором на основі даних [1]

Таблиця 2

Структура обсягу будівельної продукції Хмельницької області, тис. грн.

№	Показники	Роки				
		2014	2015	2016	2017	2018
1	Будівництво, всього	964443	1336140	1571072	2293412	3393456
2	Будівлі:	719517	940385	1084678	1378003	1609953
	– житлові	360823	402863	507945	543405	622799
	– нежитлові	358694	537522	576733	834598	987154
3	Інженерні споруди	244926	395755	486394	915409	1783503

Джерело: сформовано автором на основі даних [1]

дівництво, реконструкція та технічне переоснащення становили 54,0% від загального обсягу виробленої будівельної продукції, капітальний і поточний ремонт – 41,0% та 5,0% відповідно.

Значний та водночас найбільший вплив у будівельну галузь Хмельницької області внесли такі суб'єкти господарювання: ТОВ «Будівельний Альянс Груп» (Хмельницький), ПП «Діта» (Хмельницький), БК «УВС» (Хмельницький), ЖК «Нова будова» (Кам'янець-Подільський), БК «СВР» (Хмельницький), БК «SK GROUP» (Хмельницький) [2].

Протягом 2014-2018 рр. у сфері будівництва Хмельницької області відбулось значне коливання темпів виробництва будівельної продукції (рис. 2). Така динаміка виникла внаслідок дії кризових явищ, які спостерігаються останніми роками в країні та області.

У 2018 році обсяг виробленої продукції суб'єктами господарювання будівельної сфери зріс на 29,8% у порівнянні з 2014 роком. У 2015 році зростання до попереднього року обсягів виробленої будівельної продукції було на рівні 17,7%, у 2017 році – на рівні 19,6%. У 2016 році відмічався спад обсягів виробництва на 1,3% у порівнянні з 2015 роком та у 2018 році спад був на рівні 6,2% у порівнянні з 2017 роком.

Зміна індексів за видами будівельної продукції Хмельницької області за 2014-2018 рр. представлена у таблиці 3.

Найбільший приріст обсягів виробленої продукції суб'єктами господарювання будівельної сфери за досліджуваній період спостерігався на будівництві інженерних споруд у 2017 році – 65,6%. Як уже відмічалось, саме будівництво ін-

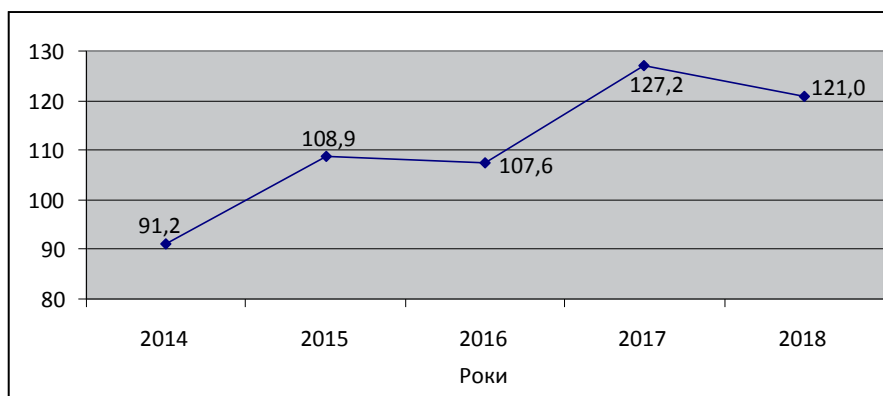

Рис. 2. Індекси будівельної продукції Хмельницької області за 2014-2018 рр. (до попереднього року), %

Джерело: побудовано автором на основі даних [1]

Таблиця 3

Індекси будівельної продукції за видами (у % до попереднього року)

Роки	Будівництво, всього	Будівлі	У тому числі		Інженерні споруди
			житлові	нежитлові	
2014	91,2	106,3	118,2	96,0	64,7
2015	108,9	103,3	90,8	116,5	125,1
2016	107,6	105,8	113,5	99,3	111,9
2017	127,2	110,3	94,1	125,6	165,6
2018	121,0	95,8	93,7	97,3	158,9

Джерело: сформовано автором на основі даних [1]

Таблиця 4

Особливості інноваційної діяльності суб'єктів господарювання будівельної галузі

Специфіка діяльності суб'єктів господарювання будівельної галузі	Особливості інноваційної діяльності
Тривалий операційний цикл	Тривалий життєвий цикл інновацій
	Довготривалий ефект від здійснення інноваційної діяльності в часі, розподіл його в часі
	Підвищений ступінь ризикованості інноваційної діяльності
Значна капіталомісткість	Залучення ресурсів сторонніх осіб для здійснення інноваційної діяльності: інвестори, кредитори, споживачі
Складність виробничих зв'язків	Масштабність та дифузійність результатів інноваційної діяльності
Структура операційного циклу	Формування попиту на інноваційну продукцію відбувається до її створення та реалізації
	Споживач інноваційної продукції визначений до початку процесу створення та реалізації інновації

Джерело: [3]

женерних будівель в області за останні роки лише зросло і у частці усього будівництва області досягнуло близько 50%. У 2014 році будівництво інженерних споруд області у загальному обсязі будівництва становило лише 25%. Тобто, у Хмельницькій області за період з 2014 р. по 2018 р. структура будівництва вирівнялася до структури будівельної сфери по Україні, адже на рівні країни у цей період будівництво інженерних споруд завжди було на рівні 50%.

3. Результати інноваційної діяльності. Однією із ключових передумов успішного функціонування суб'єктів господарювання будівельної сфери є здійснення ними інноваційної діяльності.

Будівельна галузь має свої особливості, сучасні проблеми функціонування, а також напрями інноваційної діяльності в будівництві зумовлюють особливості здійснення інноваційної діяльності суб'єктів господарювання (табл. 4).

Ґрунтуючись на сучасних особливостях функціонування галузі будівництва, шляхах активізації інноваційної діяльності, можна виділити основні напрями здійснення інноваційної діяльності будівельних підприємств, що визначаються цільовим спрямуванням інновацій (рис. 3), а саме: технологічний, економічний, соціальний та екологічний, цільовим спрямуванням яких є вирішення відповідних сучасних проблем.

Враховуючи функції будівельної галузі, а також сучасні умови розвитку економіки, які виявляються в обмеженості ресурсів та фінансових можливостей як інноваторів, так і споживачів інноваційної будівельної продукції, забезпечення додаткової маси прибутку та монопольного положення протягом певного періоду часу має дося-

гатися, в першу чергу, за рахунок максимального задоволення потреб споживачів, у тому числі створення та реалізації інноваційної будівельної продукції соціальної спрямованості.

Інноваційний розвиток суб'єктів господарювання будівельної галузі передбачає:

- 1) організацію ефективних та результативних форм взаємодії бізнесу, держави і науки;
- 2) формування, використання і розвиток системи заходів, які збільшують різноманітність в інноваційній політиці;
- 3) створення відповідних комунікаційних зв'язків, які виступають суб'єктами процесу розвитку.

В той же час, інноваційний розвиток виступає умовою формування інноваційної політики, яка базується на таких аспектах:

- 1) підвищення рівня ефективності процесу прийняття управлінських рішень;
- 2) покращення процесу управління документообігом і діловодством;
- 3) підвищення рівня підготовки до виробничого процесу [4, с. 60].

Дослідимо впровадження інновацій суб'єктами господарювання області у свою діяльність (табл. 5).

Так, протягом 2014-2018 рр. спостерігається стрімке скорочення суб'єктів господарювання області, які впроваджували інновації у своїй діяльності. У 2014 році зареєстровано таких суб'єктів 34, а в 2017 році у 4,25 рази менше, а саме – 8. Більше уваги приділялося інноваційним процесам, у 2014 році такі інновації займали 32,4%, у 2015 році – 44,4%, у 2016 році – 82,4%, у 2017 році – 75%. Значну частину інноваційних процесів займають маловідходні, ресурсозберігаючі процеси, що в середньому становлять 42%

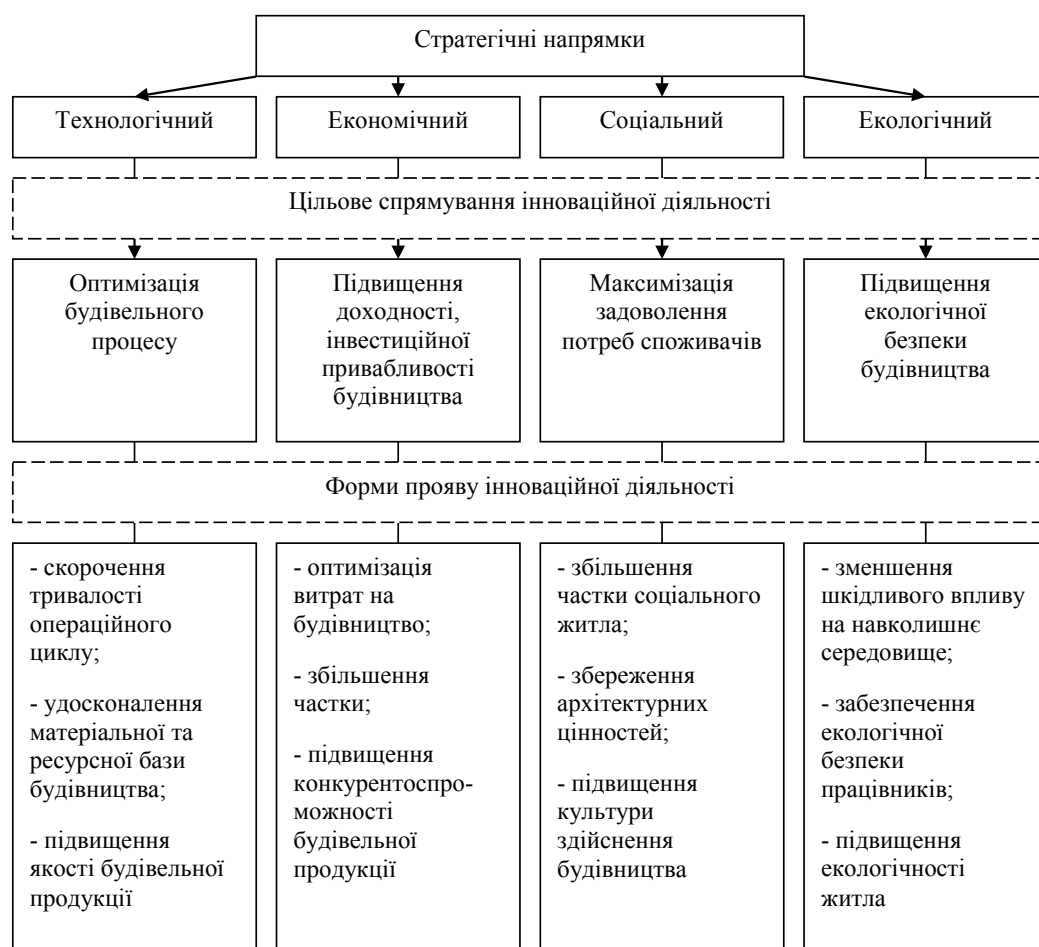

Рис. 3. Стратегічні напрями здійснення інноваційної діяльності суб'єктами господарювання будівельної галузі [3]

усіх інноваційних процесів. Інноваційна продукція, яка вироблялася у досліджуваному періоді не була новою на ринку, лише у 2015 році з'явилася продукція, що була зовсім новою.

У таблиці 6 подано частку заявок на винаходи будівельної сфери.

Так, у 2015 році взагалі були відсутні заявки на винаходи у будівельній сфері, у 2016 році

вони становили 0,33% від усіх заявок на винаходи, у 2017 – 0,17%. З патентами на винаходи будівельної сфери ситуація протягом 2014-2018 рр. спостерігалась теж не найкраща, починаючи з 2014 року їх частка скорочувалась щорічно і у 2018 році становила лише 0,08% усіх патентів. За весь період дослідження скорочення відбулось у 14 разів.

Таблиця 5

Кількість суб'єктів господарювання Хмельницької області, що впроваджували інновації, од.

Роки	Кількість суб'єктів господарювання	У тому числі впроваджували			
		інноваційні види продукції	нові для ринку	інноваційні процеси	з них маловідходні, ресурсозберігаючі
2014	34	9	-	11	4
2015	18	11	2	8	5
2016	17	8	-	14	5
2017	8	3	-	6	2

Джерело: сформовано автором на основі даних [5–6]

Таблиця 6

Частка заявок і патентів на винаходи будівельної сфери у загальній кількості заявок (національні заявники-юридичні особи), %

	2014	2015	2016	2017
Заявки на винаходи	0,07	-	0,33	0,17
Патенти на винаходи	1,12	0,26	0,16	0,08

Джерело: сформовано автором на основі даних [5–6]

Таблиця 7

Капітальні інвестиції будівельної сфери області за 2014-2018 рр.

Освоєно (використано) капітальних інвестицій	Роки				
	2014	2015	2016	2017	2018
тис. грн.	781139	1505746	1146576	814989	883355
у % до загального обсягу	20,5	23,1	13,1	8,0	8,5

Джерело: сформовано автором на основі даних [5–6]

Отже, основними проблемами інноваційної діяльності суб'єктів господарювання будівельної сфери Хмельницької області є:

- 1) брак власних ресурсів;
- 2) низький рівень державної підтримки інноваційних процесів;
- 3) недосконале нормативно-правове забезпечення інноваційних процесів;
- 4) значний період окупності інновацій;
- 5) високий рівень ризикованості впровадження інновацій.

4. Результати інвестиційної діяльності. Не менш важливого значення у процесі аналізу та визначення проблем розвитку суб'єктів господарювання Хмельницької області будівельної сфери слід приділити особливостям здійснення інвестиційної діяльності.

У [7] авторами представлено методика вибору стратегії розвитку суб'єкта господарювання будівельної сфери в умовах інвестиційної конкуренції. Дана методика дозволяє проаналізувати інвестиційне конкурентне середовище, в якому функціонує та провадить діяльність суб'єкт господарювання, передбачає аналіз інвестиційної конкуренції зовнішнього середовища (тобто макро та мезосередовища), а також вивчення стану внутрішнього потенціалу. За таких обставин проводиться якісна та кількісна оцінка факторів, які діють у середовищі та показників, за якими можна визначити стан конкурентного середовища.

Основними факторами макросередовища (відображає інвестиційний клімат у державі), у значенні методики, є: 1) рівень розвитку продуктивних сил і стан ринку будівельної продукції; 2) рівень нормативно-правового забезпечення процесу ведення будівництва; 3) рівень розвитку фінансово-кредитної системи; 4) рівень інвестиційної активності іноземних та вітчизняних інвесторів. В свою чергу, факторами мезосередовища (характеризує стан середовища діяльності сфери будівництва), є: 1) рівень інвестиційної конкуренції між існуючими на ринку суб'єктами господарювання будівельної сфери; 2) рівень наявності інших суб'єктів, які становлять загрозу перепливу капіталу; 3) кількість замовників будівельної продукції та кількість інвесторів; 4) кількість суб'єктів будівельної сфери; 5) ступінь появи нових суб'єктів будівельної сфери на ринку; 6) процеси державного регулювання конкурентних відносин (за методикою М. Портера).

Поряд з тим, конкурентоспроможність визначають ресурси, частка збутового ринку, рівень власного капіталу, рівень інноваційності, розвиток персоналу.

Суб'єкти господарювання будівельної сфери в Хмельницькій області займають значну частку і за обсягом капітальних інвестицій (табл. 7).

Так, у 2014 році для розвитку суб'єктами господарювання будівельної сфери області було використано 781139 тис. грн. капітальних інвестицій, що становило 20,5% усіх капітальних інвестицій області. У наступному 2015 році відбулось стрімке зростання інвестицій в будівництво, що в два рази було більше від попереднього року, проте у загальному обсязі становило 23,1%. У 2016 році відбулося скорочення будівельних інвестицій на 359170 тис. грн. і в загальному обсязі становило 13,1%. Спад продовжувався і в 2017 році на 5,1%, а в 2018 році відбулось незначне зростання капітальних інвестицій у будівельну галузь області на 68366 тис. грн.

Структура капітальних інвестицій у сферу будівництва області за видами активів подана на рисунку 4.

Починаючи з 2016 року спостерігалось скорочення обсягу капітальних інвестицій за видами активів, що належать до сфери будівництва. Так, у 2018 році частка капітальних інвестицій у активи сфери будівництва знизилась на 18,76%, порівняно із 2015 роком, коли вона була найвищою (63,37%). У розрізі видів активів, то найбільшу частку протягом 2014-2017 рр. займали капітальні інвестиції у житлові споруди, а у 2018 році найбільша частка належала нежитловим будівлям (20,45%). У 2014 р. питома вага капітальних інвестицій у житлові будівлі становила 38,71%, у 2015 році відбулося зростання на 5,86% і, починаючи з наступного року, почала скорочуватись щорічно.

Деяко менші капіталовкладення були здійснені у нежитлові будівлі. У 2016 р. частка капітальних інвестицій у нежитлові будівлі була найменшою та становила 9,45%, у 2018 році найвищою – 20,45%. Протягом 2014-2016 рр. спостерігалось скорочення частки в середньому на 3% щорічно. З 2017 р. становище капіталовкладень у цей вид активів покращується та відбувається зростання частки в середньому на 5% щорічно. Водночас найменшу, але теж значну (вагому) частку капіталовкладень було спрямовано в інженерні споруди. У 2015 р. відбулось зменшення питомої ваги капітальних інвестицій до 6,36%, з 2016 р. відбулось зростання і в 2018 році частка цих активів зросла у 2 рази в порівнянні з 2015 роком.

5. Кадрові аспекти. Як засвідчує практика діяльності суб'єктів господарювання будівельної сфери в Хмельницькій області, одним із визначальних факторів виробництва (рушійною силою) є його працівники, які забезпечують досягнення його цілей і завдань.

За досліджуваний період у Хмельницькій області відбулося скорочення кількості штатних працівників, задіяних у будівельній сфері. У 2017 році кількість штатних працівників ста-

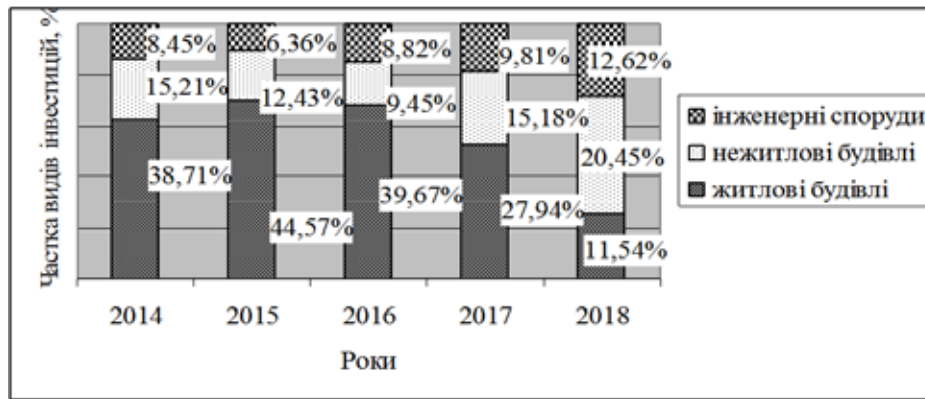

Рис. 4. Частка капітальних інвестицій за видами активів, що належать до сфери будівництва у загальному обсязі капітальних інвестицій, %

Джерело: побудовано автором на основі даних [1]

новила 4231 осіб, а у 2018 році – 5246 осіб; у загальній частці штатних працівників області це, відповідно 2,1% та 2,6%. Така тенденція зумовлена низькою оплатою праці (рис. 5).

Найбільша заробітна плата була у 2018 році на рівні 5475 грн. у розрахунку на одного штатного працівника, в той час по області середньомісячна заробітна плата становила 7346 грн. Причому, зафіксована найвища середньомісячна номінальна заробітна плата в області постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря розміром 12328 грн. У будівельній сфері зростання заробітної плати у 2018 році в порівнянні з 2014 роком відбулося у 2,6 рази.

Булат Р.Є. називає основну причину такого стану – малоефективний HR-менеджмент та виділяє основні особливості управління кадрами у сфері будівництва:

- 1) оцінка економічної ефективності прийнятих організаційно-технічних та управлінських рішень ускладнюється значною тривалістю реалізації будівельних проектів;
- 2) кваліфікація персоналу;
- 3) велика кількість учасників, у поєднанні зі складним процесом організації документообігу, наслідком чого є складність визначення суб'єкта та рівня відповідальності за неоднозначні або помилкові рішення;
- 4) територіальна роз'єднаність адміністрації будівельного підприємства та виробництва;

5) різноманітність виконуваних видів будівельних робіт [8].

Автор у своєму дослідженні робить висновок, що структура будівельно-виробничого персоналу в багатьох випадках формується стихійно, потреба в чисельності робітників для виконання допоміжних робіт не обґрунтовується відповідними нормативами, недостатньо впроваджується система оперативного нормування праці робітників-погодників.

Висновки і пропозиції. Отже, аналіз будівельної сфери Хмельницької області за ключовими п'ятьма показниками показав, що:

- 1) фінансові результати діяльності покращуються щороку та зростає рівень прибутковості суб'єктів господарювання;
- 2) зростають обсяги реалізації будівельної продукції та змінюється структура обсягів продукції (збільшується кількість будівництва інженерних споруд);
- 3) спостерігається стрімке скорочення суб'єктів господарювання області, які впроваджували інновації у своїй діяльності;
- 4) інвестиційна діяльність має незначну позитивну динаміку, але частка будівельних інвестицій у сумарних значеннях інвестицій значно скоротилася;
- 5) кількість найманих працівників скорочується при наростанні обсягів будівництва, що свідчить про зростання кількості нелегальних пра-

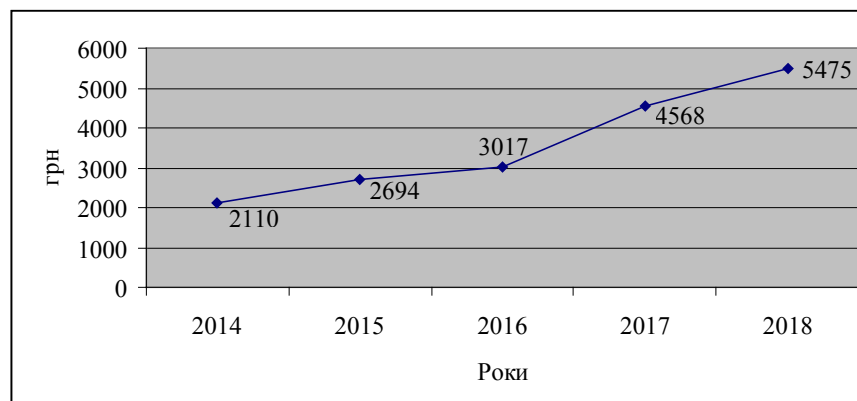

Рис. 5. Середньомісячна номінальна заробітна плата в області будівельної галузі

Джерело: побудовано автором на основі даних [1]

цівників. А це в свою чергу, не дозволяє зробити якісного аналізу наявного кадрового потенціалу.

Але першочерговою проблемою, яка постає перед будівельною галуззю на даному етапі, є питання створення сприятливого інвестиційного клімату в країні, області, реальних фінан-

сово-кредитних механізмів для стимулювання промислового та житлового будівництва з метою підвищення конкурентоздатності галузі, через те, що ринкові умови господарювання вимагають формування нових засад взаємовідносин учасників процесу у капітальному будівництві.

Список літератури:

1. Сайт Головного управління статистики у Хмельницькій області. URL: <http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/> (дата звернення: 08.09.2019).
2. Забудовники Хмельницького та області. URL: <https://novostroyki.lun.ua/uk/?order=ready> (дата звернення: 25.09.2019).
3. Чорна М.В., Глухова С.В. Стратегічні напрями інноваційної діяльності підприємств будівельної галузі. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2012. Вип. 1(1). С. 210–216.
4. Норкіна Т.П., Скарбун З.О. Удосконалення управління інноваційним розвитком підприємств будівельної галузі. *Економіка будівництва і міського господарства*. 2013. Т. 9. № 1. С. 55–62.
5. Наукова та інноваційна діяльність України / ред. О.О. Кармазіна. Київ : Державна служба статистики України, 2017. 141 с.
6. Наукова та інноваційна діяльність України / ред. О.О. Кармазіна. Київ : Державна служба статистики України, 2016. 257 с.
7. Ліпич Л.Г., Чорнуха І.В., Цимбалюк І.О. Формування стратегії розвитку будівельного підприємства в умовах інвестиційної конкуренції : [монографія]. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 212 с.
8. Булат Р.Є. Правові норми та психологічний супровід управління персоналом в будівництві. СПб. : Бізнес-преса, 2010. 197 с.

References:

1. Sait Holovnoho upravlinnia statystyky u Khmelnytskii oblasti. Available at: <http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/> (accessed 08 September 2019).
2. Zabudovnyky Khmelnytskoho ta oblasti [Developers of Khmelnytsky and the region]. Available at: <https://novostroyki.lun.ua/uk/?order=ready> (accessed 25 September 2019).
3. Chorna, M.V., & Hlukhova, S.V. (2012). Stratehichni napriamy innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv budivelnoi haluzi [Strategic directions of innovative activity of the enterprises of the construction industry]. *Economic strategy and prospects for development of trade and services*, vol. 1(1), pp. 210–216.
4. Norkina, T.P., & Skarbun, Z.O. (2013). Udoskonalennia upravlinnia innovatsiinym rozvytkom pidpriemstv budivelnoi haluzi [Improving the management of innovative development of construction industry enterprises]. *Economics of construction and urban economy*, vol. 9, no. 1, pp. 55–62.
5. Karmazina, O.O. (2017). *Naukova ta innovatsiina diialnist Ukrainy* [Scientific and Innovative Activity of Ukraine]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 141 p. (in Ukrainian)
6. Karmazina, O.O. (2016). *Naukova ta innovatsiina diialnist Ukrainy* [Scientific and Innovative Activity of Ukraine]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 257 p. (in Ukrainian)
7. Lipych, L.H., Chornukha, I.V., & Tymbaliuk, I.O. (2015). *Formuvannia stratehii rozvytku budivelnoho pidpriemstva v umovakh investytsiinoi konkurentsii* [Formation of strategy of development of construction enterprise in conditions of investment competition]. Lutsk: Vezha-Druk, 212 p. (in Ukrainian)
8. Bulat, R.Ye. (2010). *Pravovi normy ta psykholohichniy suprovod upravlinnia personalom v budivnytstvi* [Legal norms and psychological support for the management of personnel in construction]. SPb.: Biznes-presa, 197 p. (in Ukrainian)